

Felvidéki Híradó.

KÖZMŰVELŐDÉSI, SZÉPIRODALMI, IPAR-, KERESKEDELMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési árak:

Egész évre	4 frt
Fél évre	2 „
Negyed évre	1 „

Felelős szerkesztő: **Fehér János.** Főmunkatárs: **Révész Lajos.**
Kiadóhivatal: a turóc-szt.-mártoni „Magyar Nyomda”.
A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőségre, hirdetések és előzetesek a kiadóhivatalra címezve Turóc-Szt.-Mártonba küldendők.

Magánhirdetések legutányosabban, árszabály szerint. Hivatalos hirdetések díja: 100 szög 2 frt, ezentúl minden megkezdett szög szónál 50 krral több.
Lapunk számára hirdetőket elfogad a „Rostler ügyvétség és a Magyar Távir. Iroda” hirdetői irodája Budapest, Grantos-utca 1. szám.

Politika és nevelés.

A mai időben majd mindenütt a politika van napirenden; minden egyéb háttérbe szorul. A tudomány, a művelődéssel még mindig keveset törődnek és a nevelés vagy tanítás köréből közzétett cikkeik valóságos rémei az olvasónak, a szülőnek vagy népnevelőnek egyaránt. A politikai átalakulásoktól várja a népzóme felszabadulását a folytonos létért való küzdelmek hatásai alól és megfedelkezik arról, hogy a politika gyakran nem egyéb, mint jogainkról való lemondás, mint megtagadása annak, a mit gondolunk vagy érzünk.

A politika elfoglalta az igazság helyét és ma már, a ki a természetből nyert jogait gyakorolni akarja, igazságtalanságot követ el. Így van ez a neveléssel is. A mai nevelésben ugyanis minden fölötté mesterkelt. Pompás palotákba, modern berendezésű épületekbe helyezük el a növendékeket és mégis egyes intézeteket kivéve, így pl. a turóc-szt.-mártoni állami intézeteket is, hol a legnagyobb egyetértés létezik a tanári kar egyes tagjai közt és hol az utóbbiak leereszkedni képesek a tanulóhoz, — azt kell tapasztalunk, hogy az iskola valóságos fogház a tanuló és tanítóra egyaránt, honnét az adott jelre mindkétlő örömmel távozik és hová csak azért megy mindegyik, mivel a kényszerűség és az előirt törvény parancsolja.

Hol is vannak azok az idők, midőn egyes böles férfiak a tanítás és nevelés magasztos hevetől lelkesülve önként, minden érdek nélkül ajánkozhattak az általános emberi jólét és hazafiság magvait elhinteni és az ifjak és öregek egyaránt bámulva mesterüket, őt mindenben követni és utánozni iparkodtak? Tudjuk, hogy a tanítás intés, közlés, részvét útján történik. Az embernek ugyanis természetében rejlik, hogy másokkal is közölje, a mit tud. Semmi sem képes e közlési vágyat elfojtani, mert hiszen ez természete. Ámde kérjük újra, hogy a tanítók, kik a sors mostohaságával küzdöve, sok helyütt szegyenletesen csekély fizetés mellett kénytelenek közölni tudományukat és ezer meg ezer paragrafus közé szorítva

végzik a reájuk rótt terhes nemzeti missziót, művelhetik-e az ifjúság lelkét abban az irányban, melyben művelni az ember rendeltetésénél fogva — t. i. hogy tökélesedjék és a hazának önállóan gondolkodó polgára legyen, hitvatva van?

A mai nevelési rendszer nem elégítheti ki sem a tudomány férfiai, sem azokat, kik tisztán a vezérérfiakról várnak gyökeres orvoslást. A társadalomnak kell első sorban segítenie a hiányokon és teremtenie új épületet, még pedig nemzeti alapon, mert csak úgy lehet nagygyá a haza, ha a nemzet önmagából fejlődik, nem pedig azáltal, ha a külföldet folyton majmoljuk, utánozzuk. Nekünk széles e hazában csak egy társadalmat kell ismernünk és ez a magyar társadalom.

Az új nyugdíjtörvény melynek egyes betűin azt hittük, az örök emberszeretét csillogó harmat-gyöngye ül, nem valami fényes reményekkel kecsegtet bennünket, mert azok, kik a tanügy mezejének szolgálatá szegődtek, ezután még kevésbé vesznek részt ama küzdelemben, melynek feladata lesz a magyar társadalmat általában felébreszteni. A nemzeti missziót a társadalomnak kell végrehajtania, mi csak akkor lehetséges, ha tanügyi politikánk megváltozott, mert »míg fenáll ama gúny, hogy a tanító az egész világot arra tanítja, mikép kell a jólét feltételeit, vagyont és pénzt szerezni, ő maga meg koplal, addig szünjünk meg századunk felvilágosultságával bigyeszkedni.«

Törüljük le a XIX. század zászlajáról a »humanitás« jelszavát addig, míg a tanfériaknak még mindig lealacsonyító materiális állapota teljesen meg nem szűnik, és meg nem szűnik ama góg, mit egyes kedvezőbb vagyon emberei a tudomány valódi szoldosai iránt éreznek. És ha majd mindez megtörtént és honatyáink új szelemmel, új gondolkozásmóddal lépik át a XX-ik század küszöbét és vonulnak be a Duna parton méltán büszkélkedő magyar parlament új épületébe: akkor nem fog e hazában más szó elhangzani, mint a magyar és a Kárpátoktól

az Adriáig minden ajkról csak e szavak fognak visszhangzani: Éljen a magyar nemzetnek minden hű fia! Éljen a magyar társadalom!

Levelezés.

Turóc-Szt.-Márton, 1893 november 29.

A vasárnapi felolvasó est.

Tisztelt Szerkesztő Úr! Bizony jó idő telt el azóta, hogy a turóc-szt.-mártoni népszerű felolvasó estéről az első levelet írta becses lapja számára. Azaz hogy nem oly nagyon sok, mert mindössze hét év előtt, vagyis 1886. évi októberhő 21-én írtam legelső tudósítástomat, még pedig — ha jól emlékszem — a felolvasó esték III. évcyusanak első estéjéről. Nem sok idő, s mégis mi minden történt azóta, mennyire megváltozott nem egy dolog. Mas a felolvasó terem, javarészen más a közönség, mások a közreműködők.

A turóc-szt.-mártoni áll. polgári és középkereskedelmi iskola tantesztélete még 1884-ben kezdte meg a népszerű felolvasó estéket. Az esték közönsége kezdetben nem volt valami nagy. Az akkori terem 8 méter hosszú és 5 1/2 méter széles volt, s bizony — valljuk be az igazat — az első estéken tolongásról szó sem lehetett. Nem volt még akkor Turóc-Szt.-Mártonnak annyi magyar közönsége, hogy e nem nagyon tagas termet is egészen megtölthette volna. De a felolvasó esték közönsége évről évre növekedett, oly annyira, hogy a negyedik évben a terem tetemes kibővítéséről kellett gondoskodni. Ez akkár történt, hogy a szomszéd tantermet elkülönítő válaszalatt kellett rombolni, miáltal a felolvasó terem egyszerre 16 méter hosszú lett. Az így megnagyobbított teremben négy éven át tartottak az estéket, s dícséretére legyen mondvá Turóc-Szt.-Márton és vidéke hazafias közönsége: a felolvasó terem mindig megtelt, s néha oly zsúfolva volt, hogy a nagy tolongás és hőség miatt a közönség kényelméről szó sem lehetett. Öszintén megvallom, most a VIII. cyclus első estéjén aztl tartottam, hogy az állami iskolák új épületének tagás (23 méter hosszú, 10 m. széles) és díszes nagy terme csak felét telhet meg. De kelemenesen csalódtam, — a terem megtelt. Megtelt lelkes, odaadó, hazafias közönséggel, a melynek — úgy látszik — az ily irányú komolyabb szellemi élvezet életszükségletét képezi. Turóc-Szt.-Mártonban, egy ilyen oriasí terem telve magyar közönséggel! Ugy hiszem, ez nem csekélység. Azután virsajuk csak a dolgok közelebbről. A felolvasó esték vánszága egészen komoly! A vidéki műkedvelői concerteknek elmaradhatatlan kellekerül, illetve toáiakérol: a »táneről« szó sines. Ez tehát nem oka az esték látogatottságának. A felolvasás, bár népszerű, de tudományos és ko-

T Á R C A .

Asszonyok.

Borongós őszi nap. görg a hintó tova, Utána vonul a társzekerek sora. Tűves hintóban, Ővea-utazóban, Dagadó parnakon ki ez úrnő ottan?

Katalin, az ország fejedelmnöje, Mellette meg Csáky, az ő szeretője. Az első ülése, — Halovány színébe, — Csákyné, mellette egy komornaféle.

Csáky, Kata asszony kezét szorongatja, Egymásnak szerelmes szavakat sugdosva. Ottan enyeglegnek, Tisztes szeméremnek Még oda se néznek, rá ügyet se vetnek.

Sűrűn ömlik a könny Csákyné arcára, Összefacsarodik szive nagy bujából! *Vólnék csak helyedben, Nem sírnék én, lekem, Mindkettejük szemét kikaparnám menten!*

Versenyi György.

Arany balladának női alakjai.*

Írta: Révész Lajos.

(A »Félv. Híradó« eredeti tárgaja.)

Ki sem mondhatom, mennyire örvendek, hogy nekem jutott a megtisztelő szerencse Turóc varmegye hazafias, intelligens közönségét üdvözölhetni a felolvasó estékely új életre kelte alkalmával. Senki nincs nálamnak inkább meggyőződve arról, hogy e felolvasó estékely a mi sajtóságot viszonyainknak fogva nem csupan kulturális szempontból bírák fontossággal, hanem hogy társadalmi kihatasítá vetelszik kulturális jelentőségükkel. Mert alig van alkalom, mely e kies megye magyar társadalmát ilyen tejfességen összehozza, mint az éveikkel ezeltől megkezdett felolvasó estékely.

És épen mert e mai alkalomnak en főként társadalmi fontosságot tartom szem előtt, nem valaszthattam felolvasásomnak méltóbb tárgyat, mintha a társadalom éltető központjáról: a nőről beszéllek.

Ne utközzenek meg kérem, hogy ismét (talán már harmadszor) a nőkről utonok el egyet-mást. De hat örök mindig kellemes beszélni — és valljuk meg őszintén, van is mit beszélni; mert ők maguk eléggé gondoskodnak arról, hogy legyen.

Ezúttal azonban nem a magam véleményének leszek toimácsa, hanem ramutatók arra röviden, hogy a magyar nemzet büszkeségének: Szent Jánosnak milyen fellogasa volt a nőkről. S azt költeményei néhányaból szandékozom kimutatni.

A költemények általában többé kevésbé magugon viselik költőjük egyéniségét. Nem mindenik egy-

* A Turóc-Szt.-Mártonban 1893. évi november hó 28-án rendezett »Népszerű felolvasó estély«-en előreadta a szerző.

forinan, mert némely költő itt-ott affekta is egy-egy keveset. Peldaul nagyon felúna ez, a ki Petőfinek minden szavát szentírasnak venné. Mikor a költő Dunavá szeretne változni, de csak olyan feltétel alatt, ha az Isten a Tiszat meg borra változtatna, hogy az mind belé ömölhetne, — kinek ne jutna eszébe olyasvalami, hogy bizony a szabadság költője meglehetősen nagy korhely lehetett. Pedig hat Jókai, Szilagy Istvan s többek tanúsága szerint Petőfi alig ivott; egész éjjel fent mulatott egyetlen egy pohár bor mellett. Világos enfeifogva, hogy azon versei, melyekben a bort istenit, meglehetősen affektáltak.

Aranynak egyetlen egy sora nincsen, mely ne ő volna igazán, mely a közönség megtevésztése céljából iratott volna. Egyetlen egy sora nincsen, amelyben ne az ő puritan egyénisége nyilatkoznék meg. S mérget lehet rá venni, hogy az ő verseiben kifejezett fellogas a gyakorlati életben is az ő fellogasa volt.

Batran állithatom tehát, hogy költeményeiből valóban az ő fellogasát tolmácsolom a nőkről. S azt hiszem, ilyen nagy ember véleménye mindenkor érdekes.

Megmondom azt is, hogy miért valasztottam e célra épen balladait? Azért mert ezekből leginkább kidomborodik a küzdelmes élet.

Megengedik ugye, hogy igen röviden leírjam: mi is a ballada? Greguss azt mondja: tragédia, daiban. Nagy aesthetikusunk e híres mondatát különösen megértjük, ha ismerjük egy angol bölcselőnek: Gobbesnek egy szinten híressé vált mondatát, hogy t. i.: »Az élet komédia azoknak, a kik gondolkodnak és tragédia azoknak, a kik érznek!« Az élet valóban tragédia azoknak, kik fölött az érzések, a szenvedélyek uralkodnak. S valóban a ballada nem egyéb mint éneléket tra-

molj. Tehát humoros, mulatságs felovalással sem csalogatják a közönséget. Végül a választott zenedarabok nem könnyűek, a rendezőség a nemesebb, a magasabb zenét kultiválja nagy igyekezettel. S hogy a közönség mégis megkedvelje és tömegesen látogatta ezen — tisztán komoly irányú összejöveteleket: ez egyfelől a közönség lelkes, hazafias érzelutéről, másfelől a közönség nemesebb igényéről, s komolyabb szellemi élvezetek utáni vágyáról teszigen szép s valóban dicséretes tanúságot. *Ezzel azonban nem akarjuk a dolgot túlbecsülni.* Általosságban itélve meg a dolgot: a mozgalom egészen egyszerű és szeryeny igényű. Hazánk bármely részén külön dolgok is vannak e nélkül. De a ki mégis gúnyos mosolylyal, kicsinylőleg itéli meg a mozgalmat: az gondolja meg, hogy Turóc-Szt.-Martonton, ebben az egész világ előtt hirdeth Turóc-Szt.-Martonton összejön egy, mintegy 200—250 főből álló közönség a mely lekesült figyelemmel hallgatja *Liszt Ferencnek a „Szózatot és „Hymnusot”* motívumaiól készült rhapsodiáját; a mely lekesült, éber figyelemmel hallgatja Arany balladait s azoknak hazafias hangú ismertetését és méltatását, a mely lekesült figyelemmel hallgatja *Erkel Ferenc örököségység s magyar zamatú „Bánk bán”* operájának dalait s a magyar népdalokat! Ez talán mégis csak valami? Ha nem is sok, de legalább valamikes.

Szándékosan időztem e pontnál kissé hosszasan, méltatván e közönséget, mely e mozgalmat lehetővé tette és támogatja. Mert csinálhatna bármint is a rendező tantesztület, ha nem akadna közönség, a mely elmege az előadásra, megmutatván, hogy neki magyar felovalás, magyar szavalt, magyar dal kell: karba veszne minden igyekezet, minden fáradság.

Ezen gondolatok támadtak lelkemben, midőn a díszesen kivilágított, jól látogatott, s a közönségség minden kényelmét nyújtó új helyiségben elhelyezkedtem; mikor különösen a nagyszamu hölgyközönségség szemléttem. Oly barátságos, oly kedélyes s egyszerűs-mind oly elegáns látvány volt ez. Az esték főrendezője, *Boldis Ignác* igazgató által összehírdított programmi 5 számból állott. Első volt *Liszt Ferencnek* rhapsodiája a „Szózat” és „Hymnus” motívumai felett; zongorán 4 k. előadta *Schwöder Emil* és *Boldis Ignác* urak. Az esték főrendezőjének játékat régóta ismerjük. Szerencsés fogásnak tartjuk, hogy közreműködőül *Schwöder* urat is sikerült megnyerni. Szabatos, biztos, precíz játéka általában feltűnt mindenkinek, minek folytán benne látjuk a felovalás esték jóvendőbeli oszlopát. E kitűnő zongorajátzó túlságos szerénység miatt mind-egyedig nem volt rabfiható, hogy nyilvánosan felleljen, annál inkább örvendünk, hogy a rendezőségnek sikerült őt megnyernie. Második számnak következett *Fekete Miklósné* úrnő szavaltata. E szamot méltan nevezhetjük az est főnyújtásának *Endrődi Sándornak* „A czelebri bűnös” című legendáját szavaltva melodramai zenekiesérettel. Meleg, érzelmes, s a költemény legfinomabb aryaalaita is a leghívtebben kifejező szavaltata valóban mindenkit megindított s nem egy szemben könyeket is lattunk csillogni. A melodramai harmonikusisér (szerzője nem volt a programmban megnevezve) szépen alkalmazkodott a szöveghez, hatatosan emelte ki annak drámai helyeit, különösen megható volt a költemény végén az „o sanctissima...“ dallamanak bevezgetése. Nem volt rossz gondolat, hogy a harmonium-játzó nem volt látható, s így a kitűnő Estey-féle amerikai harmoniumnak olvadzó zenéje mint távoli orgonahang hallatszott. Az est középpontját *Révész Lajos*

„Arany János balladáinak nőalakjairól” szóló, s legerőszakosabb magyarázatori munka mellett hót vannak s mire mentek? Megmagyarástották a gyöngefejúk s haszonlesők neveit; megmagyarástották a városok mezővárosok s falvak neveit; felaggattak magyar cegéereket, magtanították a gyermekek egy néhány magyar szó fecségesére, s a hivatalokban visszhangzik a Zebalonnelyel; ezzel szemben a nem magyar törzsek negyedszázados szenvedései s üldözötésük mellett is egy szölván érintetlenül állanak öseik földjén, a szenvedés felebrészti az eddigi letargiából s a nemzetiségi kérdés valamennyi veszedelmével inkább mint valaha magukat az erőszakoskodókat fenyegeti. Ime, ez az egész negyedszázados magyarázatori fáradozás erőszak gyümölese.

Természetes dolog tehát, hogy ilyen végeredménynek kéltel kit ebresztenie a nem magyar nemzetiségekben. Már belátjuk, hogy az eddigi politika nem vezet a kitűzött célhoz. Ezen igazság ellen már csak Barthaék, Kostyenschkyék, a megcsontosodott sovínisták s szelebridák szegülnek, szamitásban, haszonlesésből és streberségből, de a komoly körökben már gondolkodni is kezdenek.

Ezen gondolkodásnak kell tulajdonítani Hieronymi miniszter nyilatkozatát a nemzetiségi kérdésben, dr. Jancsóncák a „dakoromanizmus s a magyar kulturális politikáról” szóló kritikáját s legujabbban Horváth Gyula képviselőnek a magyar publicistának Bukaresztebe való utját és a nemzetiségi politikáról szóló megjegyzéseit. Azok az erősságok, melyeket ezen urak ajánlanak ismeretesek. Hieronymi igazságos s jó adminisztráció segítségével gondolja megnyugtati a nem magyar nemzetiségeket. Dr. Jancsó tovább megy egy lépéssel, mert élelebb lát a miniszterrel. Látja, hogy a nem magyar nemzetiségek kulturális érdekei bármilyen igazságos adminisztráció mezején sem érvényesíthetők; a nem magyar néptörzseknek sajátjalgos kulturális éleket kell adni, mert ok nemcsak testileg, de szellemileg is akarnak élni.

Horváth Gyula jutott közülük a legjobb s legigazságosabb megjegyződéshez, a midőn azt tanácsolja, hogy a magyarok jószántukból adják meg a nemzetiségeknek mindazt, a mi az egyéges állam s nemzet érdekeivel összeegyeztik, hogy világs s nyílt nemzetiségi politika kezdomenyezéséve s hogy a nemzetiségi kérdést a törvényok szigorú végrehajtásával törekkeljenek megoldani, nem pedig azoknak megkerülésevel s végre nem hajtásával.

Egészen helyes s jó megjegyződés — s nem kisebbítjük ezen megjegyződést azval, hogy a nemzetiségi kérdésről való gondolkodásának eredményét öszintén s férfisan saját lapjában mondotta ki. Hieronymi receptje jó lehet arra, hogy előkészítsen a meggyenyesztett nemzetiségi seb kimosására egy kis vizezkét; Jancsó receptje elégséges lehet sebtapasznak arra a sebre; Horváth receptje tisztességes s azért többet ígérőbb is.

Csakhogy a nem magyar nemzetiségek nyomorúsági, jogtalansági és sérmelei nem haritattanak el már azval, ha komolyabb magyar férfiak ezekről gondolkodnak s esetleg férfisan s öszintén mondják ki gondolkozásuk eredményét s ezen betegegek orvoslásának módját, ha maskülönben minden a régi kerékgyágsában marad. A magyar államférfiak neve.

Lapszemle.

A Nár. Noviny 130-ik száma „Magyar gyógyszerek” címén ezeket írja:

Negyed század mult el már azóta, hogy az államhatalom Magyarországsban magyar kezekbe került. A soknyelvű Magyarországot egy nyelvű magyar állammá alakítani volt így szölván egyedül törekvésük. Minden lépésüknek irányadója a Kárpátoktól Adriáig terjedő egyéges magyar állam s nemzet ideája volt. Egyedül a nemzetiségi törvény, mely főleg két tekintet — t. i. a koronára s a nem magyar nemzetiségeknek tett többszörös ígéretekre való tekintet — befolyása alatt hozatott, tett e tekintetben egyedül kivételt; de e mellett is úgy sejtettek magukon, hogy ezt egyszerűen papirosan hagyták, végre nem hajtották ebből egy betűt sem, s a törvények végrehajtásánál ezzel egészen ellenkező állapotra helyezkedtek. Ezen módon gondoltak leggyökeresebben orvosolni Magyarországs legdelikatábat, sőt életkérdését. A magyarizáció hideglelleszerűen működött s a nem magyar nemzetiségek jogtalanságának és szenvedéseinek nem volt vége-hossza. S vajjon ama negyedszázados legkíméletlenebb

gödia; a szenvedélyek által uralt élet egy-egy tragikus mozzanatának megénekése. Dal, de eseményekben rohamos gyorsasággal haladó, mint maga a szenvedély.

Es en épen azért kereselem fel Arany balladáinak női alakjait, mert a nő szenvedélyiben a legizgább nő; jó, vagy rossz; amilyenek az Isten teremtette, vagy szenvedélyei uralma alatt lesz.

Ezt a megkulombözötést azonban, hogy a nő vagy jó, vagy rossz, én teszem és nem Arany János. Az ő szelid lelke nem ösmer, a szó közönséges értelmében vett rossz nő; az ő szeretettel tett szive talán menteséget meg a gyilkos asszony számára is. Meg azt is olyan megragadó színekkel festi, hogy nem tudjuk megvinni, csak szadni, sajnálni, hogy szenvedélyes vere bűnbe sodorta.

Ott van példaul „Ágnes asszonye”, ez az elvete-műlt teremtés, kit szenvedélyes vere odig hajt, hogy szeretőjével együtt meggyilkolja hives társát. Az élet, a mindennapi élet igazolja, hogy nem is épen ritkaság e fele Ágnes asszony. De Arany János szerént nő nem lehet annyira elvete-műlt, hogy képesek volnánk vagy képtelenek lennünk erkölcsi undort érezni iránta. A gyakorlati élet Ágnes asszonya cinkusan mondja el a szörnyű tett minden apró részletét; az övé, mikor a bírák kimondják rá az iszonyú vádat s a súlyos ítélet, korulné elamuva, hallja a szót, de nem érti; csupán annyi vilagos előtte, hogy többé haza nem eresztik.

Nosza sirni kezd, zokogni, sürű záporokönyve folyván: Liliomról pergő harmat, hulló vizgyöngy határy tollán. S így szól a bírákhoz: Meltóság nagy uraim! nézen Isten kegyelmek: Sürgetős munkám van otthon; fogva én itt nem ülhetek. Mocsok esett lepedőmön, ki kell e vérfojtól vennem: Jaj, ha e szenny öt maradna, hová kéne akkor lennem?

Nincsen ember, kit ez a váratlan fordulat meg ne dobbtnene; hol van az a vakmerő, a ki itenni merne ott, a hol már az Isten itéli. Mindenkinek meg-esik a szive a bűnos asszony retentő sorsán s jól eszik szinte, mikor a törvényszék elnöke azt mondja:

Eredj haza szegény asszony! Mosd fehérré moeskos leped Eredj haza. Isten adjon erőt ahhoz — és kegyelmet.

Vaióban azt: irgalmat és szanalmat érdemel a szegény asszony, kinek lelke össetörtött bűnének iszonyú súlya alatt.

Es hogy Arany meg volt gyözödvé arról, hogy a nő ha valami szörnyű bűnt képes is elkövetni vetkes szenvedélye sarkantyuzására, nem bír ellenállni lelki-ismerete mardosásának, ott van egy másik balladája, az „Arva fiú”.

Az özvegy-asszony kiveri árván maradt mostoha fiát a sötét, hideg éjbe, hogy a meleg szobában annál szabadabban multathasson szeretőjével. A kis gyermek lazik, ehes; kerézik be; nem eresztik. A vak éjszaka eléríti a szegény kis árva t a hanges sikoltással kiált be az elsötétített szobába.

Anyám, anyám! az Isten szent névere Amott jönn az édes apám fehére.

Kirohan erre a gonosz mostoha, s az érelműlt kis fiút addig veri egy vizes kotéllel, meg meglial. De, mikor a gyermeknek nem fajt többé semmi, mikor mozdulatlan maradt előtte, fölebréd benne az igazai nő lelek, elborzad tétten s megőrül:

S ifjasszony elszalad egy inghen; Ismeri őt a faluban minden: Körül-körül csatangol a temetőn, t megn: Szegény, szegény! szánd meg, uram teremőm!

Hat az a harmadik: a radványi sötét erdőben halva talált Barczai Bencz szép araja, Kund Abiget! A ki csak közvete gyilkosa szeretett volégenység; aki csak női szépségből adja oda az öngyilkossággal fenyegetező Benének a tört:

Nosza hát! S mégis, mikor odahívják a hideg tetemhez, mikor meglátja, hogy amit ő trefának vett, azt volégenye komolyan vette,

Könyve se perdul, jajja se hallik; Csak oda kap, hol fesszel az agy; Iszonyú az, mi oda nyíllalik! Döbbsenett által a sziv ere fagy!

S mikor a pörösztő kimodja a retentő szót: Lányom, ez ifjú gyilkosa vagy!

Akkor: — vadul a sebből a tört kiragadja, Szeme szokatlan lángot lövell, Kacag és sir; s fennvillogtja S vérese viszágsall rohan el. Vetni kezét rá senki se mer.

Ki is ne hajolt volna meg az Istenitet retentő hatalma előtt? Az előtt az telet előtt, mely iszonyúbb az emberek legkegyetlenebb büntetésénél.

Ki emelt volna kezét a megbtebolyult boldogtalnra? Nos és ha a szeleidebb érzelmek költője így bant el a valóban bűnos asszonyokkal, hogy ne tanítana bennünket cinézésre azokkal szemben, kik — ha vétettek is — csak onnön maguk elen vettek? Az, aki, mint Arany, csupa sziv volt maga is, hogyan is tudna ridegen kegyetlen lenni azok iránt, akiknek nem volt egyéb bűnik, minthogy szerettek: olyan igazan szerettek, hogy képtelenek valának hidegen kiszantani szívkü meleységes vonalmanak következményeit.

Ugy e, ismerik kérem a „Tengeri hantás” Dalos Eszterét, ezt a gyönyörű szép arva leányt, kit megejtett a Tuba Ferkó busán szóló tiltkojja? Annak a tiinkónak édes-bús hangja úgy csalogatja ki az álmatlan éjbe, mint a lepke vonzza a gyertyaláng — saját vesztébe... Mikor aztán:

Tuba Ferkó a legelőt megunta, Tova hajtott, furulyáját se fűtta; Dalos Eszter sem kíséri, Maga halvány, dala si—ri!

— Csak az Isten tudja, mér ri. Csak az Isten tudja! Hiszen, ha már az emberek is tudnak, nem érne egy óráig sem! De meg fogják tudni. S ez a gyötörő gondolat úgy emésztja, mint gyertya a lángja!

Eje hosszú, napja bágyadt, Szíve sohajt... Csak egy vágyat: Te halál, vess puha ágyat!

Es a halál, ez a kegyetlen, ez az irgalmatlan, szivesen fogadja a hozzá vágyakozót. Mire öszre vált az idő, mire a tengerit törték Adonyban:

Dalos Eszti csak nem jött ki! Teme-ébe költözött ki! — Ne gyalázza érte senki! (Végső következik.)

zeten még az utolsó negyedszázadban is annyit vétekelt az ön magyar néptörzsek ellen, hogy ezek már a legszebb szavakra s igértekre sem adhatnak semmit. Ki kell lépni a tettekkel s így aztán lassanként visszatérhet a megingott bizalom.

— Az első lépés bennfoglalatlanként Horváth Gyula receptjében. Végre kell hajtani szigorúan a törvényeket! Gyorsan s haladéktalanul kell nevezetesen végrehajtani a negyedszázad óta végre nem hajtott, megkerült s lábbal tiprott nemzetiségi törvényt. Gyorsan és szigorúan kell végre hajtani mindazt, a mit ama törvény előszab, s reméljük, és hisszük, hogy a jó s kedvező eredmény már nem sokára mutatkozni fog.

De ez az egyedüli orvosság, a melyet a magyar államterfák sikerre való kilátással meg a meggyeneztetett nemzetiségi kérdésben felhasználhatnak. Minél hamarabb fogják felhasználni, annál üdvösebb leend ez a hazára is még valamennyi néptörzseire is.

Horváth Gyula elhatározta magát arra, hogy kimondja a szót; kinek lesz elég bátorsága gondoskodni arról, hogy a jó testé legyen?

Nagyon természetes, hogy mivel bizonyos nyilatkozatokat sokszor kétféleképp is lehet magyarázni, azokat kiki úgy értelmezi, a mint magára nézve előnyösebbnek találja. Ilyen nyilatkozat a fent nevezett is, a melylyel Horváth Gyula a »Magyar Hirlap«-ban azt mondja, hogy a magyarság kezdjen valahára nyitni s őszinte nemzetiségi politikát, adjon a nemzetiségeknek olyan jogokat, a melyek az egységes magyar állam s nemzet érdekeit nem veszélyeztetik, biztosítsa ezen jogokat törvényekkel, de aztán hajtsa is végre ezeket teljes szigorral.

Ezen nyilatkozatban már most a körül fordul meg az egész, milyenek legyenek ezek a jogok, olyanok-e, a melyeket az egyes nemzetiségek külön-külön ohajtanak, vagyis, hogy nekik kedvezzenek, avagy olyanok, a melyeket a magyar nemzet s egységes állam jól fölfogott érdeke megkíván, de a melyek esetleg nem igen tetszenek a nemzetiségeknek. Bizonyos, hogy az utóbbiaknak kell lenniök. S még bizonyosabb, hogy Horváth Gyula is csak ilyeneket érthetett. Már most egy magyarul érző embernek sem lehet az ellen kifogása, ha az ilyen, a magyar állam s nemzet egységét biztosító törvények teljes szigorral végrehajthatnak. Igen, ezt kívánják sokan régebbi idő óta s ezt készséggel aláírjuk magunk is.

De Horváth Gyula idézett passzusza egyáltalán azt is mondja, hogy a meglévő nemzetiségi törvények a kor követelményeizhez képest alaktatlanságuk s ez ismét helyes. Ezt sem helytelenítheti senki s ha a nemzetiségek is ezt akarják, úgy meg lesz a béke. Mert mind hangosbába vált a panasz, hogy a meglévő nemzetiségi törvény már nem válik be a mai viszonyok közé, s a miharabb revidélandó. Ennek megvalósítását sürgeti Horváth Gyula, mert eddig e tekintetben vajmi kevés történt. De ez már bizonyosan nem lesz inyáire a nemzetiségeknek. Már pedig ennek elhalasztása nem sokáig tarthat, mert végre őszintén s nyíltan kell megvalósítani. Csak ilyen nemzetiségi politikai irány megjelölését látjuk mi az idézett passzusban s nem mást.

H I R E I N K .

— **Műkedvelői színelőadás.** Műkedvelői csoport adtak elő Szilgietei Éde »Nouralome« című háromfelvonásos vígjátékát. Az előadás sikeréről legközelebbi számunkban értesítjük olvasóközönségünket.

— **Hadviga és Bristya,** olyan két község, amelyenről közönségesen azt szoktak mondani, hogy az Isten háta mögött fekszik. Lakosai csakugyan kuzkódnak az életet s bár a betevő falatot is csak nehez munkával keresik meg, gyermekeik taníttatásáról mégis gondoskodtak, ahogyan nyomorúságuktól kitélet. Ettől a rendkívül nagy áldozattól még megmentekülék *Jfy. Justh György* orsz. gyűlési képviselő gondoskodása folytán, ki a kir. tanfelügyelővel valamint kieszközöite, hogy mindkét községben állami iskolát állít fel a tanügyi kormány. Ugy halljuk, hogy mindkét új iskola megnyílik már a jövő iskolai évben, amikor az új állami épületek is fel lesznek állítva. Azt hisszük, hogy a felső jara képviselőjének ezen — egészen csöndben véghez vitt — tevékenysége nem szorul dicsegetésre.

— **Iskolai jégpálya.** A turóc-szent-mártoni állami iskolák tanulói számára jégpálya készül az iskolai épülethez tartozó kertben. A munkálatok vezetését és a jégpályára jókarban tartását Derszib Béla tanár vállalta magára. Mint értesülünk, a jégpálya használatra a tanulókön kívül a közönségnek is megengedjék, s ezért az igénybe vevő jégpártkedvelők csekély díjat fognak fizetni, miből a fenntartás költsége fedeztetnek. Örömmel üdvözljük e mozgalmat.

— **Kinevezés.** A pénzügyi miniszter Puskás Antal beszercebányai pénzügyi őrt, a pozsonyi pénzügyigazgatóságához főbiztosnak nevezte ki. Az új főbiztos november hó 29-én koltzkódkott az Pozsonyba s hivatalos működését december hó elsőjén kezdette meg újabb állomáshelyen.

— **Orpheum.** Liptó-Szt.-Miklósról írja levelezőnk: A helybeli önk. tüzoltó egyesület a hó 25-én a »feketes« szálló nagytérképében tancael egybekötött muvész estélyt rendezett. A nagy terebben terített asztalok mellett a számosan megjelent közönség élvezettel hallgatta végig a tüzoltó-egyesület kebeleblő alkotott énekeket, búvészeket stb. Láttunk itt athleta produkció-

kat, némajátékokat stb. Közönségünk már rég nem mulatott oly jókedvűen, mint ezen estélyen. Az egyesület alparancsnoka *Jfy. Ballo Lajos* az egész estélyen a színpadok mögött sürgett-forgott és a rendezés körül nagy tevékenységet fejtett ki. Az előadás annyira megnevezette a közönséget, hogy közkívánatra az előadást december 2-án ismételni fogják.

— **A pozsonyi kereskedelmi és iparkamara értesítése.** (1538. sz.) Minthogy az angol árujegyzéllési törvény (Merchandise Act.) hatálya Zanzibarra is kiterjesztetett, figyelmeltetjük az érdekelteket, hogy a Zanzibarba esetleg küldött áruk megjelölésénél az említett törvénynek a pozsonyi kereskedelmi és iparkamaránál megtudható határozományai tartandók meg.

— **Medve-vadászat.** Lapunk ma egy heti számában jelezteik ama vadászatot, mely ugyancsak ma egy hete rendeztetett a podhrági erdőségekben. E vadászati eredménytelen volt, a mennyiben a hajtásban nem volt medve. Ujabbán, e hét folyamán a turáni erdőkben is látott az erdőőr egy hatalmas macskót, a mint a vadalma fán lakmarozott; de más emberek is láttak macskékat a turáni határban és így pénteken újabb vadászati rendeztetett . . .

— **Elfogott tolvajok.** A rutkai csendőrség a múlt héten, Kurhajecz József és Floch Janos csavargók személyében a környéken elkövetett tizenkészeses különféle lopas tetteit tartóztatta le. — Az illetők most az itteni járásbírósg fogházában várják büntetésüket. Az eltoivajlott tárgyak egy része náluk megtaláltatott.

— **Saját gyermekének gyilkosa.** Liptó-Szt.-Miklósról írja levelezőnk: Kiraly-Lehotan az ottani Grünstein gyermeke megrémülve jelentette szüleinek, hogy az udvaron a disznók valami hűsfőlen maradtak. A szülők nem magyarázhattak meg maguknak, hogy miféle hűsdrarabok lehetnek ezek és a vérnyomokat követve, rájöttek, hogy a disznóolban egy szétpetett gyermek hullaja fekdött. Minthogy azon gyamu merült fel, hogy itt tiltott szerelm gyümölcsének láb alól való eltétele forog fenn, kérdőre vonták a nöcsélekedet. De vallani egyik sem akart, csak miután orvosi hiányában a bábaasszonyt hitták elő, hogy vizsgálja meg a csélekedet, arulta el az egyik vonatodása által, hogy ő a bűnös anyja. A vizsgálat kiderítette, hogy a szivtelen szolgáló a gyermekek előbb megfojtotta. Most a fogházban büntetését várja.

— **Az elhasznált levélbályegyek.** A szeretet, mely mindig találok, amidőn valamely jó cselekedetnek végrehajtása forog kérdésben, úgy találta, hogy az elhasznált levélbályegyek alkalmas segédforrasul ajánlkozhatnak. Mintegy két év előtt, Belgaországban egy tarsulat keletkezett, mely azt tűzte ki célul, hogy megnevezniillő elhasznált levélbályegyek elárusításából bejött összeggel Közép-Afrikában, a Congo folyam mentén, egy keresztény falut alapít, mely a rabszolgáskodást megvaltozt 3000 néger számára gunyhókat, templomot, iskolát és a hitterítők lakását foglalja magában. E szándék kezdetben sokak előtt egyáltalában megvalósíthatatlannak látszék, s ime a mai napig, hala a számos jövevők tényleges közreműködésének! a különféle országokból már több millió levélbályeg jött össze, melyeknek eladása a tarsulat céljának sikerét reményen fölül biztosítja; mert a bályegyek gyűjtése s az azokkal való kereskedés par év óta nagy lendületet vett s az ezen kis cédulának fölmutatása, eladása, megvétele s becsérelése manap már az üzleti összeköttetéseknek egy fontos ágát képezi. Ezek a gyűjtők által föl nem használható bályegyek bizonyos rakatos művek előállításához használtaknak, mely művekkel dobozok, varák, sőt karposit munkák is díszítettek. Mily nagy faradozásba kerül a terüemes és onfeloldozó leikeknek annyi millió bályegyet gyűjteni, amennyi egy a Congo mellé tervezett keresztény falunak megalapításához a tarsulat részéről igényeltetik! De az ő szives faradozásuk bőven megjutalmazva leszen azon tudatban, hogy az ilyen erélytelen levélbályeggyel segítségével a szegény afrikai negerek nagy száma a test és a lelek rabszolgaságából szabadul ki. Hiszük, hogy az eddig eiert szép siker többször ösztönöl fog szolgálni arra, hogy másokat is lelkesítsenek a tarsulat e szép céljával való közreműködésre. S ha önmagok is összegyűjtik s mássokkal is összegyűjtetik azon bályegyeket, melyek levelezéseik, újsg és folyóiratok jartatás folytán kezeik közlő kerültek és kerülnek: semmi kétség sincs az irant, hogy ily módon annyira elősegítendik a hitterítés terhes munkáját, hogy a ma meg csak szerény aranyokban építeni célzótt faluból idővel egy kis város válhatik, epieni a keresztényeknek s a civilizációnak otthona gyanánt szolgálend. Minden küldeményt köszönettel elfogad Van Mons Alfred Turóc Szt.-Mártonban. *N. B.* Arra kerjük a szives jövevőket, hogy az erélytelen levelezőlapokról a bályegyet ne szakítsák le, hanem, ha lehetséges, az egész lapot küldjék be.

— **1848—49-iki magyar szabadságharc története** című illusztrált művet ad ki Wodianer F. és fia budapesti könyvkereskedő cég. A munkát, egészen új eredeti források alapján, Gracza György ismert nevű író s lapszerkesztő írta, az illusztrációkat pedig gróf Kreith Béla, az orsz. 48—49-es erekyemzeum igazgatója állította össze. A munkában közel 400 egykoru, nagy részben sehol meg nem jelent képek, mint a pompas kivitelű illusztráción megriott szöveg, mint a pompas kivitelű illusztrációk tekintetében, tehát oly munkát ad ki, mely nemcsak tárgyánál fogva rendkívül érdekes, hanem határozott történeti értékkel bír. Az előfizetési ára egy forintnek 30 krajcar lesz s körülbelül 30 fuzebtől fogó állani a jelen munka, melynek megszerzésével bizonyára minden magyar olvasó házfias költöességet teljesíti. Az első fuzebt december elején jelenik meg, melyet a kiadó cég kívántra barkinek megküld.

— **Az új egészségügyi felügyelők.** A belügyminiszter arra a sajnos tapasztalatra jutott, hogy a járványok terjedésének megakadályozását, a ragályos betegségek kiirtását s általában a közegészségügyi viszonyok javítását a végrehajtásnak miniszteri közeg által a helyszínen való ellenőrzése nélkül elérni nem lehet. E feladatoknak pedig a most renfelkésze álló ellenőrök közegekkel nem képesek megfelelni a miniszter, s enél fogva a miniszter elhatározta az egészségügyi felügyelők számanak négyfelét való szaporítását. Szolgálatuk szervezetét úgy kontemplálja, hogy a nyolc felügyelő közül hat az orszag földrajzi s népességi viszonyaira való tekintettel alakítandó egy-egy kerület közegészségi viszonyainak állandó megfigyelésével és ellenőrzésével a jövőben bizatnék meg és mindenki felügyelő kerületét évenként legalább kétszer beutazván, annak viszonyaival alaposan megismerkedhetnek.

— **A vadászati- és fegyveradó ellenőrzése** céljából utasítást adott a pénzügyminiszter valamennyi pénzügyigazgatóságának haladéktalan intézkedésre az irant, hogy az egyes községben előforduló adókötéses fegyverek adó alá vonassanak, mire nézve a községi előjárók szigoruan utasítandók; továbbá, hogy a fegyveradóra nézve a befizetés nyugtázása ne az adókötvénycskében, hanem a fegyveradó-igazolványon, esetleg a vadászejvény történekk.

— **Regálékötvények a községek vagyonában.** A belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg körrendeletet intézett a törvényhatóságokhoz, mint a községi vagyonok kezelőihöz, a melyben meghagyja, hogy a községek és rendezett tanácsú városok tulajdonát képező kötményezett regálékötvényeket vették fel a községek vagyonleltáraiba, azok kamajvédelmét pedig irányozzák elő az évi költségvetésbe. Egyáltalán pedig meghagyja a törvényhatóságoknak hogy a mennyiben a községek birtokukban levő kötményeket a közfoglalomban levő más értékpapirokra szándékoznak kicserélni, az ilyen irányú határozatokat csak a legutóbbi esetekben engedélyezték.

— **Almak elártása.** Tudjuk, mily súlyt fektetünk arra, hogy az almákat minél szárazabb állapotban rakjuk el; csak az a kérdés, vajjon nem visszköze ezt némely esetben túlságba? Így talán elejt vesszünk a rothadásnak, másfélől azonban a gyümölcs megszárad s hejja megráncosodik. A szelős szobák a lehető legrosszabb helyek a gyümölcs elraktározására és ha a föld felelre alatt, tehát pickekben tartanak az almákat, ezek nedvűsabbak, édesesebb maradnának. Egy kertész az ajánlatot főleg azért teszi, mert naponként szép almákat talál a földben, melyek októberben a fákról lehullva, földdel és levelekkel fedettek be; ezek, ha meg voltak is sérülve, nem mutatnak oly nagy rothadást, mint a száraz helyeken elraktartak. Természetesen nem lehet remélni, hogy a nedvesen elraktartakat egészenen lehessen eltartani, de mégis jobb lenne, ha gyümölcs-kamraink nem szélmalomkhoz, de pickekhez vagy jégvermekhez hasonlitanának. — Az amerikaiak és különösen a kanadaiak a gyümölcsnek a legkeményebb téien épen elártásban elért sikereit valószínűleg azon tény magyarázza meg, hogy ők a gyümölcsöt a föld alatt s nem fölötté tartják el, így nemcsak védelemről, de elégszű nedvességéről is gondoskodva van, mely a gyümölcs jó állapotban maradására mulhatlanul szükséges.

— **A karácsony-ünnepek** közeledtével a gondozó szülőkre nézve egyre sürösetebb válik a helyes ünnepi ajándék választása. Mikor tehát mint igen ajánlható ajándéku! — 3 éven felüli gyermekek részére — a *Richter-féle horgony-köepítőkészreke* utának, jól tudjuk, hogy ezzel nem valami újdonságot nevezünk; de épen ez ama nagy és ritka előny ezen játékgölyközítés, hogy soha nem lesz régi. Az eszmegazdag bővíttősrenddel által a horgony-köepítőkészreke mindig új, mivel mindegyik bővíttőszerény újat foglal magában; ezáltal még a régi szerények is mindig becsesebb és fokozottabb szórakoztatóvá válnak. Meszire jutnánk, ha minden játékszer előnyeit itt bővebben ismertetnénk, s így ezennel csak ramutatunk a *bécsi F. Ad. Richter & Cie.* cég által kapható illusztrált leírásra és mindenkéltől magára a köepítőkészrekekre: nagyszerű építőmintái a legjobb ajánkozás.

— **Terno.** Igen, valóságos ternoét csinál az, ki a *»Szabad Szó«* című politikai napilapra előfizet. E lap, mely szines képeivel első volt a világ sajtójában, bámulatos és hihetetlen sok előnyt nyújt előfizetőinek. Első sorban ad naponként pompas szines képeket illusztrált, minden irányban az igazat kimondó, mindenről kitünően értesült lapot két-három regényenly a legjobb írótól. E regények közül kétfő *»Könyv-alakban«* jelenik meg és az egyik szines képpel van illusztrálva. Ad továbbá hetenként *»Kossoru«* című gazdagon illusztrált szépirodalmi hetilapot és *»Kálpátes«* című elclapot pompas karrikatúrákkal. Minden negyedéves előfizető kap ezenkívül egy kötet becses *»Szépirodalmi művet«* legjobb írótól tetszés szerinti választásban. Ugyiszentén egy gardag tartalmu és minden tudnivalót magában telelő *»Naptár«*. De a mit egyetlen egy magyar lap még eddig nem nyújtott, ad a *»Szabad Szó«* előfizetőinek oly fényes és nagybecsű ajándékot, mely minden magyar családnál hazafis örömet fog okozni. A *»Szabad Szó«* ugyanis hogy viszonzozza a magyar olvasóközönségnek azt a rendkívül rövid ideje alatt részesült, elhatározott, hogy minden előfizetőnek, ki legalább három óra fízet elő a *»Szabad Szó«*-ra egy *»Magyar Történelmi Album«*-ot

